

Zarządzanie przez chaos – druga faza rozejmu w Strefie Gazy

Michał Wojnarowicz

USA wraz z sojusznikami przystąpiły do wdrażania kolejnego etapu planu dla Strefy Gazy. Proces niesie za sobą liczne zagrożenia wynikające z polityki Izraela, możliwego umocnienia się Hamasu, nieprzejrzystej formuły oraz roli poszczególnych uczestników. W konsekwencji rośnie ryzyko, że USA i inni partnerzy skupią się na doraźnej stabilizacji sytuacji w Strefie Gazy, bez wspierania politycznych rozwiązań konfliktu.

Aktualna sytuacja w Strefie Gazy. Porozumienie [wprowadzone w październiku ub.r. na podstawie 20-punktowego planu pokojowego Donalda Trumpa](#) zakończyło otwartą [fazę wojny](#) Izraela z Hamasem. Nie oznaczało pełnego wygaszenia walk, przede wszystkim z uwagi na kontynuację izraelskich ataków w całej Strefie Gazy, w których od tego czasu zginęło ok. 500 osób (wojskowych i cywilnych). Izrael kontroluje ok. 55% obszaru Strefy, a pozostała część, gdzie znalazło się ok. 1,9 mln mieszkańców, pozostaje pod kontrolą Hamasu. Po ogłoszeniu rozejmu ugrupowaniu udało się szybko skonsolidować władzę na swoim obszarze i odbudować część sił. Skutecznie zwalczą też efemeryczne grupki zbrojne, które powstały dzięki izraelskiemu wsparciu i pozycjonują się jako alternatywa dla rządów Hamasu. Kluczowym sukcesem pierwszej fazy rozejmu z perspektywy Izraela był [powrót wszystkich żyjących porwanych](#) podczas ataku z 7 października 2023 r. i wydanie zwłok zakładników.

Oficjalna liczba Palestyńczyków zabitych w trakcie wojny (uznana według źródeł medialnych także przez izraelskie wojsko, które potwierdziło tym samym wcześniejsze dane palestyńskie) wyniosła 71 tys. osób. Liczba ta pozostaje jednak wciąż niedoszacowana ze względu na trwającą akcję poszukiwawczą zaginionych. Dodatkowo ze Strefy Gazy od początku wojny wyjechało ok. 100 tys. Palestyńczyków. Od lutego br. zostało obustronnie otwarte przejście graniczne z Egiptem w Rafah, obsługiwane przez funkcjonariuszy Autonomii Palestyńskiej (AP) i unijnej misji EUBAM Rafah. Proces wyjazdów pozostaje ściśle kontrolowany przez Izrael,

podobnie jak możliwości działania części organizacji pomocowych. Zawieszenie broni i ograniczenie walk umożliwiły zwiększenie wolumenu pomocy materialnej i importu towarów. Ich napływ wciąż pozostaje jednak niewystarczający dla efektywnego ograniczenia kryzysu humanitarnego. Według danych ONZ ok. 1,3 mln mieszkańców straciło swoje domy, a ok. 80% wszystkich budynków w Strefie jest zniszczonych lub uszkodzonych. Trudne zimowe warunki pogodowe dodatkowo pogłębiają kryzys sanitarny.

Instytucjonalny wymiar rozejmu. Plan przedstawiony przez USA we wrześniu ub.r. uzyskał w [listopadzie mandat Rady Bezpieczeństwa ONZ](#), co daje wymienionym w nim instytucjom prawnomiędzynarodową podstawę działania. [Powołana w styczniu br. Rada Pokoju](#) (i podległy jej Zarząd) okazała się, wbrew wcześniejszym zapowiedziom, organizacją o szerszym charakterze, centralnie sterowaną przez prezydenta Donalda Trumpa. Kwestią konfliktu izraelsko-palestyńskiego ma zająć się podległa jej Rada Wykonawcza ds. Strefy Gazy, w skład której wchodzi m.in. najbliżsi współpracownicy prezydenta USA – Jared Kushner i Steve Witkoff, wysocy rangą politycy bliskowschodni, a także przedstawiciele biznesu (patrz załącznik nr 1). Osobą odpowiedzialną za koordynację prac Rady Wykonawczej jest pełniący funkcję Wysokiego Przedstawiciela ds. Strefy Gazy Nikołaj Mładenow, koordynator ONZ ds. procesu pokojowego na Bliskim Wschodzie w latach 2015–2020, który wszedł też w skład Zarządu Rady Pokoju. Instytucją wykonawczą jest Narodowy

Komitet Administracji Strefy Gazy (NCAG) – technokratyczny zespół palestyńskich polityków i działaczy, kierowany przez Alego Sza’asa (byłego ministra ds. transportu AP), którego zadaniem jest przejęcie faktycznego zarządzania terytorium i ludnością. Częścią systemu pozostają międzynarodowe Cywilno-Wojskowe Centrum Koordynacji, nadzorujące przestrzeganie zawieszenia broni i dostawy pomocy humanitarnej, a także Międzynarodowe Siły Rozjemcze (MSR). W trakcie szczytu w Davos USA przedstawiły też projekt powojennej odbudowy. Plan ten, zaprezentowany przez Jareda Kushnera, zakłada głęboką przebudowę całej tkanki miejskiej Strefy, jeszcze większe ograniczenia dla sprawczości strony palestyńskiej i w obecnych uwarunkowaniach pozostaje wysoce nierealistyczny. Niedookreślone pozostają też jego finansowe aspekty.

Zagrożenia i wyzwania dla trwałego zawieszenia broni.

Druga faza rozejmu ma się opierać na trzech kluczowych elementach – przejściu administracji Strefy Gazy przez nowe instytucje, rozbrojeniu Hamasu oraz wycofaniu się izraelskiej armii. Podstawowym ograniczeniem pozostaje niejasny status poszczególnych instytucji i zakres ich odpowiedzialności. Możliwość funkcjonowania NCAG pozostaje ściśle zależna z jednej strony od wsparcia ciał nadzorczych (w których nie jest obecny żaden przedstawiciel Palestyny), a z drugiej od bieżących decyzji Hamasu i Izraela. O ile Hamas wstępnie wydał decyzję o możliwym przekazaniu kompetencji, o tyle Izrael blokuje wjazd członków NCAG na teren Strefy.

Najważniejszym elementem pozostaje jednak kwestia rozbrojenia Hamasu. Organizacja stanowczo odrzuca wariant pełnego rozbrojenia, obejmującego zarówno (nieliczną na tym etapie konfliktu) broń rakietową i materiały wybuchowe, jak i całość broni strzeleckiej. Taki wariant oznaczałby de facto rezygnację z podstawowego ideologicznego celu ugrupowania, jakim jest walka zbrojna przeciwko Izraelowi. Kompromisowym rozwiązaniem, który Hamas politycznie dopuszcza, mogłoby być np. zmagazynowanie części uzbrojenia na terenie Strefy pod zewnętrznym nadzorem. Pełnej demilitaryzacji (w tym zniszczenia całej sieci tuneli) żąda Izrael wspierany przez Stany Zjednoczone, które próbują wiązać rozbrojenie z gwarancjami amnestii i zabezpieczenia pobytu członków Hamasu w państwach trzecich – propozycjami zawartymi w planie Trumpa i również kontestowanymi przez Izrael. Brak też organu odpowiedzialnego za sam proces rozbrojenia. Takim podmiotem miały być MSR, ale żadne z państw sygnatariuszy Rady Pokoju – poza Indonezją – nie zadeklarowały swoich kontyngentów. Bez dyslokacji MSR odpowiedzialność za przejęcie broni spadłaby na siły policyjne podległe AP, szkolone w ostatnich latach przez Egipt, co generowałoby ryzyko wewnątrzpalestyńskich starć. Dodatkowym czynnikiem jest postawa innych grup terrorystycznych obecnych w Strefie Gazy, np. Palestyńskiego Islamskiego Dżihadu, które również odrzucają rozbrojenie.

Izrael, podobnie jak Hamas, kontestuje plan Trumpa i dąży do jak najdłuższego utrzymania kontrolowanych przez siebie obszarów Strefy. Jakiegokolwiek ograniczenie swojej obecności uzależnia od demilitaryzacji Hamasu, a jednocześnie gwarantuje sobie pełną swobodę użycia siły wojskowej na terenie całej Strefy, a także trwałego utrzymania obszaru buforowego po gazańskiej stronie granicy. Na poziomie dyplomatycznym szczególnie ostry sprzeciw ze strony rządu Benjamina Netanjahu budzi udział Turcji i Kataru w procesie implementacji planu, zwłaszcza ich potencjalna obecność w MSR. Izrael stara się też blokować szerszy powrót struktur AP do Strefy Gazy. Izraelskie władze wielokrotnie deklarowały też, że w przypadku braku rozbrojenia Hamasu są gotowe doprowadzić do niego metodami siłowymi. Oznaczałoby to całkowite zerwanie rozejmu i powrót wojny. Prawdopodobieństwo takiego rozwoju wydarzeń ograniczają jednak dwa główne czynniki. Pierwszym jest sprzeciw strony amerykańskiej, zainteresowanej z przyczyn politycznych utrzymaniem rozejmu sygnowanego przez prezydenta Trumpa. Drugim jest kontekst wyborczy w Izraelu, gdzie wznowienie walk mogłoby [negatywnie wpłynąć na poparcie dla władz](#). Jednocześnie to właśnie trwająca kampania wyborcza i uwarunkowania wewnętrzne mają zasadniczy wpływ na decyzje obozu władzy, który chce unikać ryzyka politycznego. Wzmaga to napięcia z administracją USA i wymusza de facto stałą amerykańską presję dyplomatyczną na Izrael (np. wizyty kluczowych decydentów), widoczną m.in. przy kwestii otwarcia przejścia granicznego w Rafah.

Wnioski i perspektywy. Sytuacja w Strefie Gazy ma wciąż charakter przejściowy. Choć szanse na powrót pełnoskalowej wojny są niskie, Izrael będzie kontynuować działania destabilizujące Strefę, a Hamas – proces odbudowy swych sił. Rząd Netanjahu, m.in. z uwagi na kontekst wyborczy, będzie kontestował te części planu, które są dla niego politycznie niewygodne, utrudniał negocjacje i działania dyplomatyczne. Powodzenie faktycznego wdrażania kolejnej fazy jest w największym stopniu zależne od wypracowania kompromisu w kwestii rozbrojenia i politycznej przyszłości Hamasu. Jego brak będzie stanowił dla Izraela pretekst do intensywniejszych ataków i może wpłynąć na dalsze kalkulacje strategiczne USA. Oznacza to w najbliższych miesiącach utrzymanie konfliktu o niskiej intensywności oraz brak szans na szybkie i konieczne wsparcie dla ludności palestyńskiej, a także na wypracowanie długoterminowych rozwiązań politycznych.

Odmowa większości państw UE udziału w Radzie Pokoju i inne napięcia w relacjach z USA wpływają na ograniczenie zaangażowania Unii na szczeblu politycznym. Kluczowe pozostaje jej współdziałanie z zainteresowanymi państwami arabskimi, konsekwentne wykorzystywanie wciąż działających instytucji (EUBAM), a także rozszerzanie aktywności w obszarach niezbędnych dla poprawy sytuacji mieszkańców i odbudowy (np. rozminowanie).

BIULETYN PISM

Załącznik 1. Skład Rady Wykonawczej ds. Strefy Gazy

Imię i nazwisko	Państwo	Stanowisko
Steve Witkoff	Stany Zjednoczone	specjalny wysłannik USA ds. Bliskiego Wschodu
Jared Kushner	Stany Zjednoczone	członek Rady Pokoju (bliski współpracownik i zięć Donalda Trumpa)
Hakan Fidan	Turcja	minister spraw zagranicznych
Ali al-Thawadi	Katar	minister ds. strategicznych w Kancelarii Premiera
Hassan Rashad	Egipt	dyrektor Generalnej Dyrekcji Wywiadu
Tony Blair	Wielka Brytania	były premier
Marc Rowan	Stany Zjednoczone	CEO Apollo Global Management
Reem Al-Hashimy	Zjednoczone Emiraty Arabskie	minister stanu ds. współpracy międzynarodowej
Nikołaj Mladenow	Bulgaria	wysoki przedstawiciel ds. Strefy Gazy
Yakir Gabay	Izrael/Cypr	biznesmen, wiceprzewodniczący Rady Doradczej w Aroundtown SA
Sigrid Kaag	Holandia	koordynator ONZ ds. procesu pokojowego na Bliskim Wschodzie

Źródło: The White House, www.whitehouse.gov.

Załącznik 2. Skład Narodowego Komitetu Administracji Strefy Gazy (NCAG)

Imię i nazwisko	Funkcja i środowisko polityczne
Ali Sza'as	Główny komisarz Narodowego Komitetu Administracji Strefy Gazy. Pełni również obowiązki komisarza ds. transportu. Piastował szereg stanowisk w instytucjach Autonomii Palestyńskiej. W 1995 r. Jaser Arafat mianował go zastępcą podsekretarza stanu ds. transportu. Powiązany z Fatahem.
Ayed Abu Ramadan	Komisarz ds. handlu i przemysłu NCAG. Przewodniczący Izby Handlowo-Przemysłowej w Gazie
Adnan Abu Warda	Komisarz ds. sprawiedliwości w NCAG. W 2019 r. mianowany sędzią Najwyższego Sądu Konstytucyjnego Autonomii Palestyńskiej. Powiązany z Fatahem.
Abed Alkarim Ashour	Komisarz ds. rolnictwa w NCAG. Przewodniczący Programu Zdrowia Psychicznego w Strefie Gazy, wiceprzewodniczący zarządu Palestyńskiego Centrum Rozwoju Organizacji Pozarządowych.
Ali Barhoum	Komisarz ds. gospodarki wodnej i spraw komunalnych w NCAG. Wcześniej odpowiadał za gospodarkę odpadami stałymi w Chan Junus i Rafah. Były dyrektor generalny gminy Rafah.
Jabr al-Daur	Komisarz ds. edukacji w NCAG. Od 2022 r. rektor Uniwersytetu Palestyńskiego. Powiązany ze środowiskiem Mohameda Dahlana.
Rami Tawfiq Helles	Komisarz ds. religijnych w NCAG. (niepotwierdzone)
Husni al-Mughni	Przewodniczący Wysokiej Komisji ds. Plemion w Gazie i komisarz ds. plemion w NCAG (niepotwierdzone). Do przejścia na emeryturę w 2005 r. pracował w Komisji Politycznej i Kierowania Narodowego Autonomii Palestyńskiej. Członek Fatahu
Sami Nasman	Komisarz ds. bezpieczeństwa wewnętrznego i policji w NCAG. Generał dywizji, weteran Służby Wywiadu Ogólnego Autonomii Palestyńskiej (GIS). Członek Fatahu.
Bashir al-Rais	Komisarz ds. finansów w NCAG. Członek rad dyrektorów organów palestyńskich, w tym Urzędu Monetarnego i Urzędu Stref Przemysłowych. Koordynator palestyńskiego biura krajowego lub zespołu ds. odbudowy Strefy stworzonego w celu koordynacji finansowania projektów odbudowy w październiku 2014 r.

BIULETYN PISM

Usama al-Saydawi	Komisarz ds. ziemi i mieszkalnictwa NCAG (niepotwierdzone). W latach 1998–2018 był dyrektorem generalnym Palestyńskiej Rady Mieszkalnictwa w Strefie Gazy, a od kwietnia 2019 r. do marca 2024 r. był ministrem ds. przedsiębiorczości i wzmocnienia pozycji w rządzie Muhammada Shtayyeha.
Omar Shamali	Komisarz ds. telekomunikacji w NCAG. Od 2015 r. dyrektor generalnym Jawwal w Strefie Gazy.
Hana Tarzi	Komisarz do spraw społecznych w NCAG. Jest prawniczką i zastępcą dyrektora Centrum Praw Człowieka Al-Mezan.
Aed Yaghi	Komisarz ds. zdrowia w NCAG. Były szef Palestyńskiego Towarzystwa Pomocy Medycznej (PMRS). Przewodniczący Narodowego Towarzystwa Rehabilitacyjnego w Strefie Gazy, członek rady doradczej Ministerstwa Zdrowia w Strefie Gazy oraz koordynator ds. zdrowia w Sieci Palestyńskich Organizacji Pozarządowych w Strefie Gazy. Członek Rady Centralnej OWP.

Opracowanie własne na podstawie: Mapping Palestinian Politics, ECFR, www.ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics.